

Jaarverslag

Kerk en Vrede

2024

Voorwoord

De afgrijselijkheid van de gebeurtenissen doen ons dikwijls zowel in huilen als in grote woede uitbarsten. Frustratie en onmacht wisselen elkaar af. En iedere keer de vraag of we wel voldoende doen om te verhinderen waarvan velen wegkijken. Natuurlijk kijken we terug op een zeer succesvol honderdjarig jubileum. Zo'n lange tijd is moeilijk te omvatten, maar het boek Pacifisme in Tijden van Oorlog helpt. Wat ook helpt is het ontstaan van de Nieuwe Vredes Beweging. In het afgelopen jaar begon het te rommelen en key figures kwamen bij elkaar om initiatieven te nemen. Kerk en Vrede speelt als medeoprichter vanaf het begin daarbij een belangrijke rol te midden van een stuk of twintig vredesinitiatieven in den lande, die nu steviger samen werken. We zijn daarin een betrouwbare partner. Het ledenaantal van onze vereniging neemt toe en we besteden aandacht aan hen om ervoor te zorgen dat nieuwe mensen ook de vele taken kunnen vervullen. Het is soms bepaald lastig staande te blijven te midden van alle kritiek. De pacifisten hebben het altijd gedaan is bijna een staande uitdrukking. De kerken in Nederland bleven in de openbaarheid zwijgen. We dringen regelmatig aan op een meer moedig spreken, maar zonder zichtbaar resultaat. De vraag is hoe de geschiedenis over hen en ons zal oordelen.

Henk Baars

Jaarverslag bestuur Kerk en Vrede 2024

Aan het begin van het jaar maakte het bestuur nader kennis met Mirjam Ates-Snijdwind en Johannes Kon. Vanuit haar betrokkenheid bij 'Religies voor Vrede' zal Mirjam aanschuiven bij het bestuur. Johannes is al jaren actief in het vredeswerk.

Voor de ALV zal Johannes worden voorgedragen als nieuw bestuurslid. Henk stelt zich deze keer nog herkiesbaar voor de gebruikelijke termijn van drie jaar. Een aantal mogelijke sprekers wordt genoemd. Uiteindelijk besluiten we Jan Pronk te benaderen.

Verschillende thema's komen door het jaar heen meermaals aan de orde.

Indië-weigeraars

Er is een lobby-document gemaakte waarmee politieke partijen benaderd kunnen worden (PvdA-Groenlinks, SP, CDA, CU en VVD) om in gesprek te gaan. Het gaat met name om een andere politieke kijk op de zaak; Nederland moet laten zien een fatsoenlijke staat te zijn. In eerste instantie worden de partijen per brief benaderd. Ook zijn er plannen voor regelmatige aandacht in de Vredesspiraal.

Dienjaar en Dienstplicht

Het bestuur spreekt over de dienstplicht en de acties van defensie om het zogenaamde dienjaar, ook op scholen, te promoten. Namens het bestuur gaat een brief tegen 'reclame voor het leger' naar het ministerie van defensie. Omdat het thema 'dienstplicht' steeds nadrukkelijker op de politieke agenda komt, wordt hierover ook een commissie ingesteld. Johannes Kon leidt deze groep die bestaat uit acht personen.

Contact met IKV, Pax Christi en PAX

In brieven naar IKV en Pax Christi uiten wij ons zorgen over de overheidsafhankelijke positie van PAX. Beide groepen reageren niet afzonderlijk, maar via PAX. Naar aanleiding van een nieuwe reactie van onze kant vindt een gesprek plaats over de (on)zichtbaarheid van PAX/IKV/Pax Christi in de vredesbeweging. Er wordt opnieuw een toezegging gedaan over het herinstellen van het moreel beraad.

Werkgroep inclusieve veiligheid

Ondanks ernstige ziekte heeft Kees Nieuwerth kans gezien de vertaling van 'Sicherheit neu denken' van de Duitse naar de Nederlandse situatie af te maken. Het is een boekwerk van 270 pagina's dat op een bijeenkomst op 14 september gepresenteerd kan gaan worden in de Johanneskerk in Amersfoort. Er komen meer mensen op afgekomen dan verwacht en de kritieken zijn positief, al kan er nog wel een redactieslag gemaakt worden. Voor het vervolg zijn veel ambities. Het verhaal is verteld bij de Raad van Kerken en positief ontvangen. Er wordt verder gewerkt aan webinars met juristen en vervolgens met militairen. Ook wordt het boek zo veel mogelijk verspreid. Het is wel een project voor de lange termijn en de lange adem.

De Nieuwe Vredesbeweging

Langzaam maar zeker komt een nieuw platform van de grond. Een hoopvolle ontwikkeling. Al zijn het wel veel kikkers in een kar. De ideeën over een logo, website, uitingen en content voor social media nemen in de loop van het jaar concrete vormen aan.

Het platform gaat de 'Nieuwe Vredesbeweging' heten, formuleert uitgangspunten en zet debatavonden op. De beweging groeit en er wordt zorgvuldig en gestructureerd gewerkt. Met name ook door jongeren. Ook naar aanleiding van de NAVO-top hoopt de Nieuwe Vredesbeweging activiteiten te ontplooiën.

Honderdjarig bestaan Kerk en Vrede

Er zijn plannen voor een muzikale dag rond het thema 'Zingen tegen de Bierkaai'. De datum voor deze dag wordt uiteindelijk vastgesteld op 5 oktober. Gewerkt wordt aan een PR-plan. Op de dag zelf zal ook een Loesje-workshop worden gehouden. Daarnaast is er een mooi, nieuw, en rechtevrij vredeslied gecomponeerd.

In de loop van het jaar verschuift de focus enigszins. De muzikale dag naar aanleiding van het jubileum, wordt de jubileumdag. Op deze dag kan ook het jubileumboek worden gepresenteerd. Naast de muzikale workshops, met percussie en zang, is er ook ruimte voor een inhoudelijk gesprek en een wandeling.

Al met al wordt het een prachtige dag. Veel mensen ontdekken 'Kerk en Vrede' opnieuw. Door het jaar heen zijn er opmerkelijk veel nieuwe leden bij gekomen.

Internationaal

Geesje gaat naar de EUFOR-bijeenkomst in Granada. ‘Sicherheit neu denken’ en ‘campagnes’ op staan de agenda. Van onze kant kan Geesje bovendien iets inbrengen over eerherstel voor Indiëweigeraars, het jubileum en vredesliederen. Ook Nederland is weer een keer aan de beurt EUFOR te organiseren. Als bestuur stemmen we in met de organisatie voor 2026.

Vanuit IFOR horen we in het algemeen weinig. Twee zaken spelen. Er zijn problemen met het boekhoudkundig systeem en de financiën in het algemeen. En het archief moet worden verhuisd naar Berlijn. Wanneer het bestuur om hulp wordt gevraagd, is er wel bereidheid hierin mee te denken, maar ligt het initiatief hiertoe feitelijk niet bij ons. Via zoom vindt enig overleg plaats.

Hoewel Zaira Zafarana door IFOR aan de kant is geschoven, blijft ze internationaal actief in het vredeswerk. Met anderen heeft ze een nieuw initiatief aangezwengeld: de Refuse War Campaign. We besluiten dit initiatief met logo en een financiële bijdrage te ondersteunen.

Reactie Protestantse lezing

Een initiatief van Harry Pals wordt door het bestuur overgenomen. Er gaat namens het bestuur een brief naar de Protestantse Kerk en met name naar René de Reuver naar aanleiding van de eenzijdige manier waarop de Protestantse Lezing is vormgegeven.

Lambert van der Weide

- 0 -

Jaarverslag 2024 kantoor Kerk en Vrede

100 jaar...

Opnieuw een druk jaar op ons kantoor! Centraal stond daarbij uiteraard het 100-jarig jubileum van Kerk en Vrede dat op zaterdag 5 oktober 2024 gemarkeerd werd met een grote vredesbijeenkomst in het Johannescentrum te Utrecht, met als titel “Zingen tegen de bierkaai”.

Het werd een dag waarop veel meer deelnemers werden geteld dan verwacht, meer dan 180. Na de opening sprak ‘s morgens voorzitter Henk Baars over *“De kunst van het vrede stichten”*, gevolgd door teksten met muziek van Jan Marten de Vries, ‘Wat dan in een tijd van waanzin? (v/h Systeem loopt vast)’. Een prachtig jubileumboek, waarvoor Greetje Wite-Rang tekende, werd gepresenteerd: *‘Pacifisme in tijden van oorlog. Kerk en Vrede 100 jaar’*, waarna er korte reacties volgden van Geert van Dartel en Frits ter Kuile. Dit boek werd later aan alle aanwezigen gratis uitgereikt. Er was volop ruimte voor ontmoeting en het bezoeken van de diverse tafels van vredesorganisaties.

Het middagprogramma bood vier workshops:

1. Vredesliederen m.m.v. Hanna Rijken en het Theologisch Vocaal Ensemble, met o.a. het jubileumlied “Die dag zal komen” (tekst: Andries Govaart, muziek: Frans Bullens)
2. Percussie – met Sherwin Kirindongo van “Musicians without borders”. Hoe kan er op non-verbale wijze worden gecommuniceerd en wat draagt dat bij aan vrede?
3. Loesje - samen met ‘Loesje’ tegendraadse teksten maken over 100 jaar Kerk en Vrede en over de vredesbeweging in weerbarstige tijden.
4. Wat ons beweegt anno 2024. Over het manifest van Kerk en Vrede dat het 1e hoofdstuk vormde van het jubileumboek.

En dan was er bovendien de mogelijkheid voor een wandeling naar fort Blauwkapel. Een plaats met een bewogen geschiedenis. M.m.v. Marieke Sillevius Smitt.

De dag werd plenair afgesloten met een korte rapportage uit de 4(5) workshops en het zingen van o.a. "Die dag zal komen". Om precies half 5 werd de dag besloten met de regenboogzegen en het uitwisselen van de vredesgroet.

Het was een bijzonder geslaagde dag, de reacties van de deelnemers waren unaniem positief en enthousiast. Zo bleek op de dag zelf, zo bleek uit een groot aantal mails die later op kantoor werden ontvangen. De sfeer was welhaast euforisch. Om deze dag vast te houden werd besloten om in de Vredesspiraal van december uitgebreid aandacht aan de jubileumdag te geven. Ook op de website wierp (en werpt) deze dag vele vruchten af, onder meer met het jubileumlied dat in allerlei muzikale bewerkingen te downloaden is.

Uiteraard kostte de voorbereiding van deze dag veel tijd. Daartoe was een speciale werkgroep gevormd met Geesje Werkman, Lennart Vriens, Arie de Bruijn en Piet Vliegthart. Publiciteit, aanmeldingen, invullen van de workshops, regelmatig overleg met het bestuur, het regelen van de accommodatie en de catering enz. enz. Te veel om hier op te noemen. Maar het resultaat was daar ook naar.

Wat bij dit alles opviel was een forse toename van het aantal leden (rond de 50). Ook werden er vele giften gedaan.

De dag was een bijzonder hoogtepunt dat vraagt om een vervolg. Onlangs (we schrijven maart 2025) is een brief uitgegaan naar alle leden met de vraag of er ook, in eenzelfde sfeer van saamhorigheid en inspiratie, regionale bijeenkomsten kunnen worden gehouden, georganiseerd door plaatselijk leden met support vanuit het kantoor.

Het "gewone" werk

En naast dit alles ging het "gewone" werk op het kantoor door. Kernpunten hierbij:

1. de vele emails die afgehandeld moesten worden. Onlangs is het emailbestand opgeschoond en zijn er 1000-en emails verwijderd
2. de webwinkel die zich het afgelopen jaar weer in een levendige belangstelling mocht verheugen. Er werden weer tal van artikelen ingepakt, gefactureerd en verzonden. Er kwam een nieuwe vrede-stas, dit keer helaas zonder tekst van Loesje (dat mocht van Loesje niet..., helaas!) maar wel met het logo van K&V en opnieuw de vredesvlag. In totaal werd er verkocht voor € 6.988. In 2023 was dat € 5.231.
3. er werden tal van boeken verstuurd. Voor de leden het gratis jubileumboek 'Pacifisme in tijden van oorlog' dat hierboven al werd vermeld. En ook het boek "Veiligheid Opnieuw Doordenken" in het kader van het project Inclusieve Veiligheid vond via ons kantoor zijn weg naar vele gretige lezers.
4. het uitgeven en verspreiden van folders. Naast de al bestaande K&V folders (Een tegenstem... Kerk en Vrede over de oorlog in Oekraïne - Heb je vijanden lief! Ook nu? - Geloof niet in geweld) verscheen 'Oorlog onvermijdelijk?' Over pacifisme en de 2^e W.O.
5. diverse werkzaamheden rond de Vredesspiraal (adressenlijst, speciale verspreiding m.h.o. de p.r. e.a.)
6. het jaarlijks schriftelijk benaderen in april van leden, donateurs en contribuanten voor hun financiële bijdrage. Dit herhaalt zich later in het jaar m.h.o. achterstallige betalingen.
7. contacten met de dienstenorganisatie van het PLD (Protestants Landelijk Dienstencentrum), van postkamer tot drukkerij

“Wij missen de kerken”

In juni 2024 verscheen er weer een open brief met als titel “Wij missen de kerken”. In deze brief gericht aan de kerken in Nederland staat onder meer: "Wij missen de stem van de kerken bij de inzet voor vrede in Europa. Wij wachten erop dat kerken hun zorgen over de toenemende bewapening uiten en delen met hun leden en de samenleving" en "Hoe geloofwaardig is ons bidden om vrede, als we niet concreet zoeken en blijven zoeken naar wegen om tot vrede te komen?"

Vanuit het kantoor wordt de verspreiding van deze open brief gezorgd. Zie voor de volledige tekst: <https://kerkenvrede.nl/file/kerkenvrede/3a13aaadab96ee3ca01415be15426ee3/>

De website

Een apart punt van aandacht is het bijhouden van de website. Deze is in toenemende mate het uithangbord van Kerk en Vrede. regelmatig gaat er een rondzendmail uit naar meer dan 800 contacten waarin melding wordt gemaakt van wat onlangs op de website is geplaatst. Dat levert iedere keer weer positieve reacties op. Men gaat vaak pas op de website kijken als nieuwsgierigheid is gewekt. In 2014 werden in totaal 19 rondzendmails verstuurd met “nieuw op de website”. Voor het beheer van de website kan worden teruggevallen op Terp10.

Werken in het Dienstencentrum

Het blijft fijn werken in het Dienstencentrum van de Protestantse Kerk, met allerlei voorzieningen direct om de hoek (post, drukkerij, voorraad, koffie(!) e.a.) . Vaste vrijwilliger Piet Vliegthart schrijft: *“Het kan wat eenzaam lijken dat ik daar als enige vrijwilliger actief ben, maar dat valt erg mee. Meer dan eens wordt er vergaderd (b.v. door het bestuur, waarmee ik bijna een ‘hot line’ heb). Ook heb ik per email of telefonisch veel plezierige contacten met ‘buiten’. Die contacten geven mijn werk een bijzondere bedding waardoor ik mij gedragen weet. Ik heb ook een grote mate van vrijheid om te gaan en te staan waar ik wil. Ik kan ook van huis uit werken, en als er veel te doen is dan kom je alleen sneller vooruit dan wanneer je regelmatig door anderen wordt afgeleid :).”* Daarnaast zijn er enkele mensen die op afroep beschikbaar zijn als er een speciale klus te doen is, b.v. het versturen van brieven voor de contributie, abonnementsgeld of donaties: Jan Amne Bos, Agnes Vendel, Hans Dijkman en Yosé Höhne Sparborth.

Voor het geval dat...

In de vorige jaarvergadering werd zorg geuit over het feit dat het werk op het kantoor al geruime tijd op één persoon draait (Piet Vliegthart). Hoe moet dat als hij onverwacht komt weg te vallen? We blijven mensen... Deze vraag vormde voor hem de aanleiding om zijn werkzaamheden zo gedetailleerd mogelijk op papier te zetten met alle mogelijke ins en outs. Hetzelfde deed hij voor zijn werk als webmaster, hoe dat werkt en wat daarbij komt kijken. Onlangs keken enkele anderen met hem mee naar de inhoud van de beide documenten (werkzaamheden kantoor en beheer website) en kon door hen worden geconstateerd dat dit nu goed voor elkaar is. Voor het geval dat...

Heidi Boele

Uiteraard is er ook regelmatig contact en overleg met de zeer gewaardeerde, vaste boekhoudster Heidi Boele. In principe is zij eens in de 14 dagen op ons kantoor werkzaam, tenzij zij van huis uit werkt.

Helaas was zij de laatste maanden van 2024 (vanaf eind september) ernstig ziek en was zij daardoor afwezig. Er is vanuit onze kring intensief met haar mee geleefd. Ondanks haar zeer kwetsbare situatie deed zij van huis uit zo goed als dat kon voor Kerk en Vrede het hoogstnodige werk. Op het moment dat dit geschreven wordt (maart 2025) is zij aan het herstellen en hoopt zij de draad van haar werk bij ons en bij anderen weer voluit op te kunnen pakken. Onlangs was zij weer op kantoor!

Nieuwe leden

Zoals hierboven al geschreven staat, kon er een groot aantal nieuwe leden worden verwelkomd. Vaak wordt aan hen de vraag gesteld of zij zich nader wilden voorstellen, zodat er enig zicht komt op wie zij zijn, wat hen motiveert, en ook (wie weet!) welke talenten zij kunnen inbrengen. Onlangs is besloten om een speciale bijeenkomst te beleggen in het Dienstcentrum, zodat over en weer nader met hen kan worden kennis gemaakt. Wie zijn zij? Waar staat Kerk en Vrede voor? Wat verwachten zij van ons? En uiteraard zal ook de onderlinge kennismaking een belangrijk onderdeel van het programma zijn. De uitnodigingen voor deze bijeenkomst zijn uitgegaan.

Bij dit alles moet wel worden aangetekend dat met een vergrijzend ledenbestand ons ook regelmatig berichten van overlijden bereiken.

Aantallen leden, donateurs, abonnees (stand 21 maart 2025, tussen haakjes 1/1/24)

Leden: 412 (368)
 met email: 364
 zonder email of onbekend: 48
 met blad: 394 (350)
 zonder blad: 18 (18)

Abonnees Vredesspiraal 188 (incl. 51 ruilabonnees)
 Totaal: 394+188=582 (539)

Donateurs 104 (105)

Piet Vliegenthart

- 0 -

Jaarverslag van de Theologische Werkgroep

Over de werkgroep

De werkgroep bestond in 2024 uit Henk van Andel, Héleen Broekema, Bram Grandia, Yosé Höhne Sparborth, Harky Klinefelter, Harry Pals (voorzitter), Piet Vliegenthart, Paul v.d. Waal, Greetje Witte-Rang (secretaris). Kees Nieuwerth is corresponderend lid (ontvangt de stukken), en om adequaat over de politieke en militaire actualiteit te kunnen spreken, nodigden we ook steeds Jan Schaake en Mark Akkerman voor onze vergaderingen uit. Ton Rullmann trad aan het eind van het jaar tot de werkgroep toe en bij die gelegenheid werd besloten ook Mark en Jan voortaan als 'gewone' leden te noteren, waarmee de Theologische Werkgroep nu drie niet-theologen telt. Begin 2025 trok Paul de Waal zich om gezondheidsredenen terug. Henk en Héleen konden om diezelfde reden de vergaderingen in 2024 niet bijwonen.

Ook andere leden van de werkgroep kampten met gezondheidsproblemen en we zijn ons eens te meer bewust van onze kwetsbaarheid.

We vergaderden vijf maal en overlegden tussendoor per mail. Aan het begin van de vergaderingen reflecteren we kort over een tekst en komt ieders wel en wee aan de orde. Het bespreken van de politieke actualiteit maakt steeds een belangrijk onderdeel uit van de agenda.

Jubileum

De werkgroep kwam met het plan om een jubileumkatern in de vier nummers van de *Vredesspiraal* in het jubileumjaar 2024 op te nemen en was verantwoordelijk voor de inhoud daarvan. De opzet werd steeds in de werkgroep besproken. Het was een hele toer, maar we zijn tevreden over het resultaat, en over de fraaie opmaak door Margreet Hogeterp. Daarnaast besprak de werkgroep de opzet (indeling, afbeelding omslag e.d.) van het jubileumboek en een groot deel van de voor dat boek door Greetje samengestelde teksten. Leden van de werkgroep lazen mee met specifieke onderdelen van het boek en kwamen met kanttekeningen en aanvulling; ook schreven enkele leden van de werkgroep nieuwe artikelen voor het boek. Zowel voor het jubileumboek als voor de katernen van de *Vredesspiraal* is dankbaar gebruik gemaakt van de scanner waarover het secretariaat tegenwoordig beschikt. Op voorstel van de werkgroep werd er tijdens de jubileumviering een workshop aangeboden waarin gesproken werd over de (door de werkgroep in het voorjaar) geactualiseerde versie van het Manifest/Pleidooi dat Kerk en Vrede enkele jaren geleden uitgaf; die versie is ook in het jubileumboek opgenomen. De workshop werd goed bezocht en de deelnemers gaven aan behoefte te hebben aan vervolgvacaties, bijvoorbeeld in de vorm van regionale bijeenkomsten. Die vraag is doorgegeven aan het bestuur. Als belangrijk onderwerp werd 'weerbaarheid' genoemd; de werkgroep heeft dit opgepakt in de eerste vergadering van 2025.

Ter gelegenheid van het jubileum en het verschijnen van het jubileumboek gaven leden van de werkgroep interviews en schreven zij diverse artikelen; waar dat interessant en toegestaan was, zijn die opgenomen op de site van Kerk en Vrede.

Website

Dat Piet Vliegthart (die verantwoordelijk is voor de website) lid is van de werkgroep maakt dat de werkgroep extra alert is op teksten die interessant kunnen zijn voor de site. Vanwege de vele malen dat ingezonden stukken en artikelen die een afwijkend standpunt over de oorlog in Oekraïne door kranten (en in het bijzonder *Trouw*) geweigerd werden, deed de werkgroep de suggestie om een rubriek te beginnen waarin die geweigerde stukken worden opgenomen. Piet maakte hier direct werk van.

Verklaringen Kerk en Vrede

Vaak tussen de vergaderingen door waren leden van de werkgroep nauw betrokken bij diverse uitingen van Kerk en Vrede, zoals de verklaring 'Stop de militarisering van Europa' (in februari 2024 toen de oorlog in Oekraïne zijn derde jaar inging) en de Open Brief aan de kerken in de zomer van 2024 'Wij missen de stem van de kerken'.

PKN

De werkgroep heeft grote moeite met de manier waarop de Protestantse kerk omgaat met de oorlogen.

Er worden nauwelijks uitspraken gedaan, waardoor de eigen, kritische, uitspraken in het verleden in feite verloochend worden. Ook wordt geen recht gedaan aan het denken binnen de Wereldraad van Kerken waarvan de PKN toch deel uitmaakt. Leden van de werkgroep waren aanwezig bij de Protestantse Lezing over oorlog en vrede op 31 oktober 2024. Hier werd door de hoofd-legerpredikant een traditioneel verhaal gehouden over de rechtvaardige oorlog, waarin niet werd ingegaan op de ontwikkelingen in het denken daarover en de omslag in de oecumene naar 'rechtvaardige vrede'. Harry Pals schreef een brief aan ds. de Reuver (scriba van de synode) waarin hij de PKN aanspreekt, omdat men steeds zegt dat men vanwege de polarisatie geen standpunt wil innemen, maar we zien dat dat in de praktijk wél gebeurt door het omarmen en uitdragen van de gedachte van de Rechtvaardige Oorlog. Ook wordt de kritische functie waarmee men altijd het legerpastoraat heeft gelegitimeerd, volstrekt veronachtzaamd: de hoofd-legerpredikant identificeerde zich geheel met het standpunt van Defensie. Ook stoort het ons dat men Kerk en Vrede nooit vraagt om mee te denken: altijd moet het initiatief van ons uitgaan, en meer dan het uitspreken van dankbaarheid over onze betrokkenheid doet men daar vervolgens niets mee.

De werkgroep heeft het op zich genomen te gaan studeren op en schrijven over 'rechtvaardige oorlog' en 'rechtvaardige vrede'.

Folders

Werkgroeplid Ton Rullmann nam het initiatief tot een folder over pacifisme en de Tweede Wereldoorlog en schreef daarvoor de tekst. Die was enkele malen onderwerp van gesprek in de werkgroep. In december verscheen de folder onder de titel 'Oorlog onvermijdelijk? Pacifisme en de Tweede Wereldoorlog'.

Omdat de folder die we indertijd samen met Stop Wapenhandel schreven inmiddels bijna op is, werd een voorstel aan het bestuur gedaan om een nieuwe folder over onder meer de verhoging van de defensie-uitgaven te maken samen met Stop Wapenhandel. Het bestuur ging akkoord, maar de chaotische internationale ontwikkelingen maakten het moeilijk om een folder te maken die niet direct verouderd is. Op het moment van schrijven (feb.2025) is het overleg hierover nog gaande.

Publiciteit

Naast het jubileumboek en artikelen voor de *Vredesspiraal* waren leden van de werkgroep verantwoordelijk voor diverse ingezonden stukken bij het dagblad *Trouw*, bijdragen op sociale media, artikelen voor diverse tijdschriften en inleidingen. Een gedeelde ervaring bij dit alles is dat enkelen verrast zijn dat het pacifistisch geluid nog klinkt, maar dat een grote meerderheid met bevreemding (maar al te vaak meer dan dat) kennis neemt van ons gedachtegoed. Zelfs het louter stellen van vragen wordt regelmatig opgevat als het heulen met de vijand.

Kortom: er is nog veel werk te verzetten.

Greetje Witte-Rang

Jaarverslag Vredesspiraal

In 2024 vierde Kerk en Vrede haar honderdjarig bestaan. De redactie van *Vredesspiraal* speelde in dit jubileumjaar een belangrijke rol in de inhoudelijke verdieping en publieke zichtbaarheid van het vredeswerk. Elk nummer bevatte een jubileumkatern dat door de Theologische Werkgroep werd verzorgd en waarin werd teruggeblikt op de rijke geschiedenis van *Kerk en Vrede*, met thema's als oprichting, theologische wortels, dienstweigering, en de ontwikkeling van de vredesbeweging.

Redactie

De redactie bestond in 2024 uit Margreet Hogeterp (hoofdredacteur), Leen van den Herik, Mark Akkerman, Heleen Broekema en Rob van Essen. Ton Rullmann sloot dit jaar aan als nieuw redactielid, en Anne Nijssen begon als vaste auteur. De redactie kwam vier keer bijeen, twee keer fysiek in Utrecht en twee keer online.

Vormgeving en drukwerk

De vormgeving werd verzorgd door Circade (Zwolle), het drukwerk door Slimdruk (Leeuwarden) en de verzending door Abonnementenland.

Inhoud nummers Vredesspiraal 2024

Nummer 1 (maart 2024)

Het eerste nummer stond in het teken van de oprichting van Kerk en Vrede. Artikelen bespraken pioniers als Heering en Hugenholtz, het boek *De Zondeval van het Christendom*, en de houding van de organisatie in de aanloop naar WOII. Verder aandacht voor:

- Eerherstel voor Indië-weigeraars
- Israël-Gaza: "Deze generatie is verloren"
- Wapenexport: regels onder druk
- Rubrieken als Geweldloos opvoeden, Talen naar vrede en vredesnieuws

Nummer 2 (juni 2024)

Centrale onderwerpen waren de opmars van oorlogseconomie en gedwongen militarisering, en de noodzaak van een hernieuwde vredesbeweging. Hoogtepunten:

- Kritiek op NAVO-retoriek en militair denken
- "Roffelen tegen de bierkaai" – creatieve actie
- Eerherstelcampagne voor Indië-weigeraars
- Bertha von Suttner als vurige vredesactivist
- Karl Jaspers en de noodzaak van bezinning

Nummer 3 (september 2024)

Met de presentatie van het document *Veiligheid opnieuw doordenken* werd de dominante militaire logica ter discussie gesteld. Andere bijdragen:

- Muziek in tijden van waanzin – Jan Marten de Vries
- Een open brief over het zwijgen van de kerken
- Geweldloos opvoeden – De wereld wordt groter
- Lezing Jan Pronk: "Vredeswerk is thuiswerk"
- Oorlogen doden ook dieren – over ecologische schade
- Jubileumdag in voorbereiding met zang en theater

Nummer 4 (december 2024)

Slotnummer van het jaar waarin hoopvolle ontwikkelingen rond vredesactivisme belicht werden en naast het extra jubileumjaren nog een extra katern van 12 pagina's werd opgenomen naar aanleiding van de inspirerende jubileumdag op 5 oktober 2024 met hierin onder andere het jubileumlied.

Andere bijdragen:

- Oprichting van De Nieuwe Vredesbeweging
- Manifest met 7 kernpunten voor vrede en demilitarisering
- Bonhoeffer, Wagenknecht en het zoeken naar moreel kompas
- Verzet tegen militarisering vanuit klimaat- en migratiehoek

Social media

Ook online was *Vredesspiraal* zichtbaar. Op social media lag de nadruk op Facebook, waar het aantal volgers gestaag groeide. Eind 2024 stond de teller op 567 volgers. Opvallend is de hoge betrokkenheid van deze groep: in vergelijking met soortgelijke pagina's wordt er relatief vaak gereageerd, gedeeld en geliket. Dit laat zien dat het vredesgeluid van *Kerk en Vrede* ook digitaal weerklank vindt.

Tot slot

In een jaar waarin militarisering verder toenam en conflicten escaleerden, heeft *Vredesspiraal* zich sterk gemaakt voor een kritisch, verbindend en alternatief geluid. De redactie wist met verdieping, actualiteit en creativiteit invulling te geven aan een jubileumjaar waarin het verleden, het heden én de toekomst van vredeswerk centraal stonden

Margreet Hogeterp

- 0 -

WAT IRAK MIJ LEERDE over "ONS"

November 2002 werd ik voor het eerst door Kerk en Vrede EN de Raad van Kerken naar Irak gezonden, mee met een missie georganiseerd door de Versöhnungsbund. Met achteraf bezien een wat simpele missie: "Aan christenen, moslims en joden vragen of ze bevrijd wilden worden van Saddam Hoessein op de wijze die Bush-Blair-Balkenende aan het plannen waren". Van Yezidi hadden we nog niet gehoord, om maar iets te noemen. Iedereen die we ginds spraken zei: "In godsnaam niet, het zal nog erger worden!" Dan kun je zeggen, ja maar Saddam luisterde mee, niemand kon vrijuit spreken. We bezochten indertijd echter ook Francis Dubois, de hoofdverantwoordelijke namens de VN om toezicht te houden op het "olie-voedselprogramma". Hij vertelde hoe ongehoord de VN (op aandringen van de VS) omging met Irak, sinds 1990 zuchtend onder een zeer gewelddadige VN-boycot. De betaling van de olie kwam bij de VN terecht; dan werden eerst alle kosten afgetrokken voor alle VN-personeel om die boycot goed te kunnen controleren; werden Koerden en werd Koeweit schadeloos gesteld; en dan werd per Irakees per jaar \$127,- uitgegeven; voor de honden in dienst van de VN werd \$400,- per jaar uitgetrokken. En Francis Dubois zei: "Het is niet waar wat Bush zegt, dat ze niet meewerken aan de controles. Ze werken geweldig mee!"

Het WERD 2003 nog erger! Maar, jawel, de boycot was eindelijk over.

Waarom die boycot was ontstaan? Voordat we 2002 naar Irak trokken, moesten we deelnemen aan een studieweekend in Berlijn over Irak. Daar spraken we als groep met Von Sponeck, een van de twee voorgangers van Dubois, die beiden, anno 1998 en anno 2000, terugtraden "omdat ze geen verantwoordelijkheid wensten voor genocide". Aan de 13 jaar boycot stierven ruim 1 miljoen Irakezen, de helft kinderen onder 5 jaar... In Berlijn hoorden we ook, van een arts die namens Artsen zonder Grenzen in Irak had gewerkt, hoe het ooit tot die boycot was gekomen. Saddam Hoessein plande om zodra de Euro er zou zijn, de olie voortaan te verkopen voor Euro's ipv Dollars. Zou niet leuk zijn voor de VS, die hem dus wilden pakken. Feitelijk werd hem een val gesteld. Als volgt...

Koeweit boorde zijn olie al geruime tijd schuin uit de grond, dus feitelijk uit Iraakse bodem. Saddam vroeg aan de VS-ambassadrice in Irak, April Glaspie, hoe de VS zouden reageren als hij Koeweit een kleine afstraffing zou geven. Glaspie antwoordde: "De VS zijn niet geïnteresseerd in lokale grensgeschillen." Saddam trok met soldaten Koeweit binnen, de VS stookten de VN op tot een boycot. De VN kondigde de TOTALE boycot af "totdat Iraaks troepen zich zouden terugtrekken uit Koeweit". De troepen trokken zich terug, werden onderweg door de VS bestookt met verarmd uranium, en de boycot bleef.

De boycot stopte pas, toen 2003 Bush-Blair-Balkenende Irak binnentrokken, met forse bombardementen opnieuw. Ook tijdens de 13 jaar boycot waren overigens regelmatig bombardementen doorgestaan.

Aan die boycot was de hele private sector kapotgegaan. Dus toen 2003 de boycot over was, trokken Iraanse, Syrische en Turkse bedrijven onmiddellijk de grens over om daar filialen neer te zetten en volk van van alles te voorzien. En de zetbaas van Bush ontsloeg na de inname van Irak alle overheidsperoneel. Dat betekende niet enkel ambtenaren, maar ook douane, vuilophaaldienst, verkeerspolitie... Irak werd dus aan een complete anarchie prijsgegeven. Het hele leger werd ontmanteld, en veel jonge mannen vluchtten de woestijn in, waar ze ISIS vormden. Toen ik zomer 2003 terugkwam in Irak, op verzoek van de Pater Dominicaan die ik er 2002 had leren kennen, (inmiddels dus sinds 2014 bisschop Mirkis van Kirkuk) zei hij me: "De Amerikanen hebben de corruptie in ons land gebracht. Ze delen banen uit van 800 dollar per maand! Dan heeft iedereen nog wel een broer die ook een gezin moet onderhouden..."

En de Raad van Kerken Bagdad liet ons al in 2002 een kinderziekenhuis zien: dat lag vol met leukemie-patiëntjes, die allemaal op de dood lagen te wachten, want medicijnen mochten het land niet in vanwege de totale boycot. Dat verarmde uranium waarmee de zich uit Koeweit terugtrekkende troepen werden bestookt in 2003, had de kinderleukemie verzesvoudigd. Ik weet nog hoe in 2002 een bestuurder van een Aramese parochie in Bagdad ons zei: "Ik haat jullie niet. Maar hoe voorkom ik dat mijn zoons jullie gaan haten?" In 2015 zou ik meegevraagd worden naar een ziekenhuis dat vol lag met vrouwen met borstkanker, Kirkuk. Zelfde verhaal, dat verarmde uranium in die bombardementen had ook de borstkanker verveelvoudigd.

U allen kent de Eufraat en de Tigris. Rivieren die al een rol spelen in Genesis 2. Enorme rivieren, waarvan die hele "vruchtbare driehoek" was ontstaan. Ik zal me beperken tot het verhaal van Klimaatverandering, al speelt óók die boycot hier een rol mee. Die rivieren zijn in Iraaks zomertijd (geen regen) inmiddels een soort modderstromen; en bij Basra in het zuiden dringt het zoute water steeds verder de velden binnen, zodat landbouw onmogelijk wordt. In Irak, zoals overal ter wereld waar kwetsbare mensengroepen nog leven in wat we natuur kunnen noemen, wordt al geruime tijd waargenomen dat er klimaatverandering IS. Het zijn de grootste bedrijven, BP voorop, die stevig financieren in statistieken om klimaatverandering 'voor de toekomst' te voorspellen.

Nee, het is allang gaande. In Irak kon ik het aanschouwen. Maar de rijkste landen/aandeelhouders denken het wel aan te kunnen, althans om zichzelf te redden. Overigens geeft Amitav Ghosh in zijn boek "De vloek van de nootmuskaat" (2023) precies dit aan: dat overal op aarde mensengroepen al lang geconfronteerd worden met de zeer aanwezige en werkzame klimaatverandering, maar het zijn stemmen die niet doordringen. Zijn mooiste voorbeeld: vrouwen die al jaren telkens verder weg moeten lopen om aan water te komen...

2022, toen Poetin Oekraïne binnenviel, was ik in Irak, ik logeerde in het klooster te Sulaymaniyah, waar een Monnik van Mar Musa (Syrië), van huis uit een Zwitser, ons op zondagmorgen voorhiel: "Wij christenen hebben zeer over onszelf na te denken. Het zijn de 'christelijke' landen die de grootste oorlogen voeren!" En ik herinner me uit 1991 zeer goed, dat aan Gorbatsjov was beloofd dat de NAVO "geen inch" zou uitbreiden naar het oosten. Wel, Amerikaanse soldaten staan aan Ruslands grenzen in Estland, Letland en Litouwen. Ik herinner me ook 1963, toen er een Russische raket op weg was naar Cuba...

Tot slot: het verhaal is nog met regelmaat, dat "ze in Irak elkaar de koppen inslaan"...

Wat ik in Irak bij al mijn 10 reizen vanaf 2014 zag: lokale leiders zoeken elkaar voortdurend op bij allerlei gelegenheden, om te verhinderen dat de groepen op elkaar gaan schieten. Irak kent 12 entiteiten, onderscheiden naar godsdiensten, talen, ethnische diversiteiten en het leeft best dooreen. De VS en later ISIS deden hun stinkende best om deze groepen tegen elkaar op te stoken, maar ze hebben standgehouden in samenwerken en samen overleven. Jawel, 2005 scheurde het land even langs de rand van een burgeroorlog, maar ze hebben de eenheid weten te bewaren! Een vredesvoorbeeld dat zelden wordt genoemd. Overigens werkt dat per regio. Het zijn ook de regio's die feitelijk het leven organiseren, niet "Bagdad". "Bagdad" is relevant voor de internationale geopolitieke relaties.

Wat ik vooral leerde in Irak: Die "vrije westerse wereld" meet zeer met twee maten. Want wat Bush-Blair-Balkende deden in 2003 met Irak, was nog veel erger dan wat Poetin deed met Oekraïne! Dit omdat het volk al volledig uitgehongerd was! Een land dat tot 1990 het hoogontwikkelde centrum was geweest voor het hele Midden-Oosten! Alle rijken uit omringende landen kwamen naar Irak's ziekenhuizen als ze een goede arts nodig hadden! Dat land werd door "ons" kapot gemaakt, omdat het van de dollar wilde afstappen...

In het licht van de jongste gebeurtenissen kijk ik nog eens onze geschiedenis terug. Binnenkort zal ik een lezing houden over de salvenhouderij, waaraan ook "Holland" stevig verdiende, tot 1713 zelfs wereldhegemonist was... Dit West-Europa dat zichzelf de basis van de ontwikkeling waant, kern van beschaving, verdediger van mensenrechten... ik wil niet cynisch worden, maar in Irak leerde ik wel met andere ogen kijken naar dat continent waar vijf eeuwen lang "vooraanstaande families" riepen dat "wij de wereld ontwikkelen". Jaren Tachtig kende ik Gerrit Huizer goed, indertijd Directeur van het Derde Wereldcentrum aan de Universiteit Nijmegen, en hij zei vaak: "Wij hebben de wereld enkele eeuwen lang onderontwikkeld"...

In Irak leerde ik zien hoezeer hij gelijk had. Iraks kontekstualiteit liet me zeer nadenken over "ons". Overigens had ik het geluk, ginds ook films te kunnen maken. Ze zijn op Youtube terug te vinden: "YouTube/Yosé Höhne Sparborth/ Yosé in Irak" 2026 zal ik vermoedelijk nog eenmaal, een laatste maal, teruggaan naar Irak. Afscheid nemen.

Yosé Höhne Sparborth

Financieel verslag (toelichting bij de jaarrekening)

Resultaat

We sluiten 2024 met een negatief resultaat ad E. 9.316 (begroot was een verlies ad E. 24.400). De kosten Jubileum kwamen aanzienlijk hoger uit dan begroot, maar daar tegenover stonden grote jubileumbijdragen. Uiteindelijk kostte het Jubileum E 6.953 (begroot was E 5.000)

De gestegen organisatiekosten (m.n. Vredesspiraal) werden gecompenseerd door hogere contributies en abonnementsgelden. Per saldo een meevaller van ruim E 5.000.

Balans

Door bovengenoemd verlies daalde het Eigen Vermogen (deels gecompenseerd door een legaat) van E 178.068 naar E 169.752.

Begroting

Voor 2025 wordt een verlies voorzien ad E 23.500,-